

Правовий поради́ник з прав людини

1. Право на життя

Конституція України. Стаття 27.

Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

При визначенні права людини на життя пам'ятаємо:

➤ право на життя - невід'ємне, основоположне право кожної людини незалежно від раси, кольору шкіри, політичних переконань, громадянства тощо. Ніхто, у тому числі Конституція, не наділяють людину правом на життя. Конституція України визнає, що людина має це право в силу лише того факту, що вона є людиною.

➤ забезпечення права на життя – обов'язок держави, який виконується за допомогою:

1) встановлення кримінальної відповідальності за протиправне позбавлення її життя: за вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (стаття 119 Кримінального кодексу України). За вбивство двох або більше осіб; малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності; заручника або викраденої людини; вчинене з особливою жорстокістю; вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб; з корисливих мотивів; з хуліганських мотивів; особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку; з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення; поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом; вчинене на замовлення; вчинене за попередньою змовою групою осіб; вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство; з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості настає більш суворе покарання;

2) скасування смертної кари як найвищої міри покарання. В нашій державі цей процес проходив декілька етапів. Рішенням Конституційного Суду України 29 грудня 1999 року смертна кара як вид покарання визнана такою, що не відповідає Конституції України. 22 лютого 2000 року Україна ратифікувала Протокол № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відмовилась від смертної кари як способу кримінального покарання. Сучасний Кримінальний кодекс нашої держави не містить такого покарання як смертна кара.

3) відсутності можливості обмежити право на життя, навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану (стаття 64 Конституції України, стаття 22 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»);

4) встановлення кримінальної відповідальності за доведення до самогубства. Стаття 120 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за доведення особи до самогубства, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства. За такі ж діяння щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, щодо двох або більше осіб, щодо неповнолітнього загрожує більш жорстке покарання.

➤ проблемні питання, які виникають в сучасному світі в зв'язку із захистом права на життя, - евтаназія, аборт.

Евтаназія – штучне позбавлення людини життя при наявності волевиявлення з її сторони за допомогою медичних засобів у випадках невиліковної хвороби чи серйозного порушення здоров'я (смертельної травми тощо) цієї особи. У міжнародному праві залишається відкритим питання, чи охоплює право на життя також і обов'язок людини жити, а також, чи може людина за допомогою іншої людини свідомо відмовитися від цього свого права. Практика міжнародних органів із захисту прав людини залишає це питання на розсуд кожної держави. У державах, що визнають евтаназію, особлива увага приділяється правовому регулюванню встановлення волевиявлення особи, яка погоджується на евтаназію. Українське законодавство за будь-яких обставин не визнає правомірність евтаназії і кваліфікує її як злочин.

Аборт — штучне переривання вагітності. В Україні відсутня заборона штучного переривання вагітності, але встановлені чіткі правила щодо проведення такої медичної операції. Операція може бути здійснена при вагітності строком не більше 12 тижнів, в окремих випадках – при вагітності від 12 до 22 тижнів. Передбачена кримінальна відповідальність за проведення абортів особою, яка не має медичної освіти. Якщо незаконне проведення абортів спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої, встановлене більш суворе покарання.

Особисті права людини – це права, які надаються людині з народження, необмежені нічим і ніким. Вони в жодному разі не залежать від держави, ступеня її демократичності. Ці права надані природою і супроводжують особу до самої смерті. А найпершим та найважливішим правом, що закріплене як в усій структурі природних прав людини, так і в структурі Конституції України, є право на життя.